

TILTAKSMODELLEN FOR BARNEHAGENE

Veileder til tidlig innsats, spesialpedagogisk hjelp og arbeid med språk, atferd og sosial kompetanse før opplæringspliktig alder i barnehagene

Tiltaksmodellen for barnehagene i Drangedal kommune 2018

Innholdet i veilederen for tiltaksmodellen

Denne veilederen er utarbeidet for at barnehagene i Drangedal kommune skal få en mer forutsigbar og tilnærmet lik praksis i arbeidet med tidlig innsats, spesialpedagogisk hjelp og arbeid med språk, atferd og sosial kompetanse før opplæringspliktig alder i barnehagene. Innholdet er hjemlet i Barnehageloven § 19, samt nedfelt i St.meld 18(2010-2011) Veilederen inneholder:

- Tiltak i forhold til “tidlig innsats” for barnehagene i Drangedal kommune
- Begrepsavklaringer
- Tiltaksmodellen (Før-tilmeldings-prosedyrer) for 0-6 år
 - FASE1: Barnehagen eller andre er bekymret for et barn eller en barnegruppe
 - ❖ Skjema for pedagogisk analyse
 - ❖ Skjema for drøfting, kartlegging, iverksetting av tiltak, evaluering
 - ❖ Skjema for pedagogisk rapport
 - FASE2 Saken løftes inn i FFB (felles forum for barnehagene)
 - FASE3 Saken henvises til PPT
 - ❖ Skjema for henvisning
- Kartleggingsfaser på 1.-6.åringer
- Kort fortalt om å gjenkjenne- og -tiltak knyttet til ulike vansker

Tiltaksmodellen forsøker å klargjøre oppgaver og ansvar for de ulike aktørene.

Modellen skal bidra til å sikre at barn får oppfylt sine rettigheter etter Lov om barnehager § 19, samt skape et felles språk knyttet til saksgang og behandlingsrutiner.

Tiltaksmodellen skal også være til hjelp for samarbeidet mellom barnehage, skole, hjem, PP-tjenesten og kommune, og for å forbedre kvaliteten på tilbudet førskolebarna får.

For utfyllende informasjon:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/spesialpedagogisk-hjelp/>

Lykke til med arbeidet!

Drangedal 12. februar 2018

Innhold [Toc509848021](#)

TILTAKSMODELLEN FOR BARNEHAGENE	1
Innholdet i veilederen for tiltaksmodellen.....	2
1. Prosedyrer for “Tidlig innsats” i barnehagene i Drangedal kommune	5
1.1. TILTAK for tidlig innsats	6
1.1.1. De inn agerende og de utagerende barna	6
1.1.2. Systemtenkning	6
1.1.3. Samarbeid med foreldrene	6
1.1.4. Voksenrollen.....	7
1.1.5. Bekreftelse.....	7
1.1.6. Er barnet trist, glad eller sint?	8
1.1.7. Er barnet stressa?	8
1.1.8. Beskyttende faktorer	8
1.1.9. Hvordan bygge barnets selvfølelse?.....	8
1.1.10. Øyenkrokpedagogikk.....	8
1.1.11. Forebygge atferdsproblemer	8
1.1.12. Bruk av små grupper beskrives som et støttetiltak.....	8
1.1.13. Støtte opp om barnas initiativ.....	8
1.1.14. Stolte motiverte læringstørste barn.....	9
1.1.15. Overgang barnehage – skole	9
1.2. Begrepsavklaringer	9
1.2.1. Tidlig innsats	9
1.2.2. Tilpasset opplæring	9
1.2.3. Spesialundervisning.....	10
1.2.4. Normalitetsbegrepet	10
2. Tiltaksmodellen /Førtilmeldingsmodellen	11
2.1. FASE 1	11
2.1.1. Når man er bekymret for et barnehagebarn faglig eller sosialt.....	11
2.1.2. Pedagogisk analyse.....	12
2.2. FASE 2	14
2.2.1. Saken løftes inn i FFB.....	14
2.3. FASE 3	14
2.3.1. Barnehagen sender henvisning til PPT	14
2.3.2. Pedagogisk rapport - vedlegg ved henvisning til PPT	15

2.3.3.	Veiledning for utarbeiding av pedagogisk rapport.....	19
3.	Henvisning til Pedagogisk-psykologisk tjeneste	21
3.1.	RETT HJELP TIL RETT TID	23
4.	Observasjon i barnehagen.....	24
4.1.	Løpende protokoll	24
4.2.	Dagbok.....	24
4.3.	Loggbok	24
4.4.	Aktivitets-skjema	24
4.5.	Sosiometri.....	24
5.	Screening og testing av barnehagebarn.....	25
5.1.	Alle med.....	25
5.2.	Askeladden	25
5.3.	Barnets språkhistorie.....	25
5.4.	Bo Ege	25
5.5.	Lær meg norsk før skolestart.....	25
5.6.	Nya Sit.....	25
5.7.	SATS	25
5.8.	Språk 5-6.....	25
5.9.	TRAS.....	25
5.10.	Trondhjemsmateriellet.....	25
5.11.	Portage	26
5.12.	Å by barnet opp til dans(Danseskjema)	26
6.	Atferd.....	26
6.1.	I hjem og barnehage.....	26
6.2.	Risikofaktorer hos barn i alderen 2 – 6 år.	27
6.3.	Hva fører til bedre atferd?.....	27
6.4.	Prinsipper i samarbeidet med foreldrene	27
7.	Kartlegging i barnehagen.....	28
8.	Figurer til hjelp til selvregulering.....	30
8.1.	farge-signaler og handlingshjulet	30

1. Prosedyrer for “Tidlig innsats” i barnehagene i Drangedal kommune

MÅL: Gi barnehagene et system for å sikre tidlig innsats i førskolealder

Barnehager skal gi gode, tilpassede tilbud til alle barn i alderen 0-6 år.

Tidlig innsats defineres som innsats tidlig i et barns liv og tidlig inngrepen når problemer oppstår og avdekkes (St.meld. nr. 16(2006- 2007):10).

Med de politiske intensjoner om tidlig innsats defineres et mål om å hindre og begrense fare for at barn og unge får et negativt lærings- og utviklingsforløp.

”Fokuset på tidlig innsats markerer prioritering av forebyggende handling og styrkning av kjerneaktiviteten i barnehagen og skolen – læring og utvikling for et godt liv som deltaker i samfunnet” (Utdanningsdirektoratet, 2009:6).

Statlige føringer for tidlig innsats og bedre koordinerte tjenester på kommunalt nivå, finnes på

www.regjeringen.no

Barnehageloven § 1 vektlegger at i barnehagen skal barn lære grunnleggende verdier, kunnskaper og ferdigheter. Barn skal lære å utvikle respekt i forhold til å ta vare på seg selv og andre mennesker, og de skal selv oppleve å bli møtt med tillit og respekt. For barn skal barnehagen være en trygg plass der vennskap og fellesskap skal utvikles.

Det er også markert at barnehagen har en helsefremmende og forebyggende funksjon for å sikre og ivareta barn og deres behov i barnehageloven § 2.

Det allmennpedagogiske og allmennforebyggende behov for alle barn skal dekkes, men barnehagen har også en plikt til å yte støtte og tilbud om barnehageplass til barn med særlige støttebehov. Barns rett til spesialpedagogiske hjelp er lovfestet i Barnehageloven § 19 a). De har også rett til prioritert opptak gjennom § 13 i barnehageloven.

I tillegg er det lovfestet i barnehageloven § 13 at barn under barnevernloven § 4- 12 og § 4- 4 annet og fjerde ledd har prioritert rett til barnehageplass.

Barnehageloven § 2 uttrykker at gjennom kulturskaping skal barn oppleve mestring og glede i et sosialt fellesskap.

I rammeplanen for barnehager legges det vekt på at det enkelte barn skal ivaretas samtidig som det tas hensyn til fellesskapet. Barn skal bli møtt med forståelse for den man er, uavhengig av kjønn, etnisitet og funksjonsnivå. Barn skal styrkes til læring, og til å være en del av et sosialt fellesskap med jevnaldrende. Det blir påpekt at samspill med andre er av stor betydning i et utviklings- og læringsforløp. Gjennom samspill lærer og utvikler barn seg.

Rammeplanen har et helhetlig syn på barn. Barn er sosiale aktører som bidrar til egen og andres læring. Barn skal føle seg betydningsfulle og oppleve det som meningsfylt å være i barnehagen. De har rett til selvbestemmelse og medvirkning i hvordan deres læring, utfoldelse og nysgjerrighet skal tilfredsstilles, og i dette gis rom til å kunne utforske det de synes er interessant. Det er de voksnes oppgave å fange opp det enkeltes barns motivasjon for egenutvikling.

I *Tidlig innsats for livslang læring* (St. meld. nr. 16 (2006- 2007)), *Kvalitet i barnehagen* (St. meld. nr. 41(2008- 2009)) og *Rett til læring* (NOU, 2009:18) konstateres tidlig innsats som forbyggende og besparende for individ og samfunn gjennom å legge til rette for å hindre og begrense skjevutvikling hos barn. Barnehagen blir sett på som viktig i forhold til denne satsningen. Barnehagen møter barn tidlig i livet og er dermed i posisjon til å få øye på barn som behøver ekstra støtte.

1.1. TILTAK for tidlig innsats

1.1.1. De innagerende og de utagerende barna

Innagerende atferd kjennetegnes ved at barn trekker seg tilbake i sosiale situasjoner. Barna blir gjerne nesten usynlig og er ofte den som blir utsatt for krenkelser eller mobbeadferd. I følge Lund (2012) er barn med innagerende atferdsproblemer utfordrende å oppdage. De er stille, ofte pliktoppfyllende og de følelser de strever med vises ikke utenpå. Mange barn med innagerende atferdsproblem kan bli oversett og de får ikke den hjelp og støtte de har behov for. Det vites ikke nok om det stille atferdsproblem. Barna risikerer å ikke bli sett fordi de ikke krever noe av deg som voksen og medfører ikke problemer for andre.

Utagerende atferd er derimot lettere å legge merke til. Barna er urolige, viser temperament, skaper konflikter og kan gå fysisk til angrep på andre barn og voksne. Barn med utagerende atferd er også de som kan mobbe andre barn. Atferdsproblemer kan deles inn i to kategorier: Utagerende problemer kjennetegnes ved *"aggresjon, konsentrasjonsvansker, problemer med selvregulering og ulydighet*. Emosjonelle vansker kjennetegnes ved *"depresjon, engstelse og tilbaketrekking*.

Har barnet brudd i rutinemønster? F.eks. forstyrrelser i søvnmonster, spisemonster, lekemonster? Bryter barnets atferd med regler og normer som forventes? Er barnet ensom i leken? Greier barnet å ta initiativ til samspill, eller blir det mest parallelllek?

De innagerende barna trenger en annen tilnærming fra de voksne: Her er rollelek med den voksne en fin start, så prøve med et trygt barn i gruppa. Dette barnet vil trenge mange tiltak i forhold til sosial kompetanse. Sett opp små mål som blir repetert til barnet har dette som en ferdighet. Sett nye mål. La barnet få mulighet til å trekke seg tilbake fra store barnegrupper og heller øve seg på sosialt samspill med noen få.

Unngå å sitte rett ovenfor, unngå øyekontakt, prøv heller å sitte ved siden av og snakke om det dere har foran dere, som et puslespill o.l.

1.1.2. Systemtenkning

Når barnehagen har ett barn med atferdsproblemer er det viktig at det ordinære tilbudet styrkes for hele gruppa i følge Nordahl et al. (2005), i tillegg er det av betydning at voksne i barnehagen utvikler sin handlingskompetanse opp mot denne problematikken.

1.1.3. Samarbeid med foreldrene

Kan enten skje skriftlig, telefonisk, gjennom formelle møter i barnehagen eller ved hjemmebesøk, og det er ulike måter å gjennomføre samtaler på. De voksne må på forhånd vite hvilken samtale det skal være og hensikten med den. Er det for å gi informasjon eller er det for å få mer informasjon? Skal barnehage og foreldre sammen finne løsninger, eller skal barnehage gi råd eller veilede foreldrene? Alle disse former for dialog og samtaler har forskjellige utgangspunkt og formål. Det kreves

profesjonell bevissthet på hvordan dette skal gjøres for å ivareta et respektfullt og positivt foreldresamarbeid. All kontakt med foreldrene krever forberedelser, spesielt dersom det er noe vanskelig som det skal snakkes om. Bruk *Handlingsveilederen* som et godt hjelpemiddel med blant annet tips og maler for slike samtaler, samt ulike typer observasjonsskjema og en modell (BTI-modell) for grundig forarbeide i forbindelse med bekymringen.

Barnehagen må ha faglige argumenter gjennom observasjoner og faglig begrunnelse for den bekymring de skal informere eller snakke om. Den voksne som skal utføre samtalen må ha en plan på hvordan samtalen skal foregå, samt være bevisst på hvordan informasjonen blir formidlet. På den måte blir foreldrene ivaretatt med respekt av barnehagen. Foreldre har behov for å bli sett og hørt, samt tatt på alvor. I en samarbeidsprosess med foreldrene kan oppfatningen av problemet være forskjellig. Foreldre er mer emosjonelle i forhold til sitt barn enn hva profesjonelle er. Dette kan skape konflikter og det må det vises forståelse for. Barnehagen må forsøke å sette seg inn i foreldrenes situasjon. Det er viktig at det ikke blir en barriere for barnehagene, slik at det forebyggende arbeidet blir forhindret.

En betydningsfull foreldretilnærming er å møte foreldrene med positiv holdning og se på foreldrene som en ressurs. Det er foreldrene som har best kunnskap om sitt barn. De kan støtte barnehagen i det arbeidet som gjøres, uansett utgangspunktet til barn eller foreldre. Det er foreldrene som har hovedansvaret for barnet. I følge Jensen og Potter (1990) kan foreldre få en opplevelse av mestring ved å myndiggjøre foreldre i samarbeidet. Hvis barnehagen inkluderer foreldrene tidlig i prosessen, deler kunnskap og betrakter foreldrene som viktige personer for barnas vekst og utvikling, kan dette medvirke til en opplevelse av mestring. Dette kan etter hvert føre til at foreldrene blir mer selvstendig i sitt barns utvikling. Ved en slik involvering og støtte fra profesjonelle voksne kan fagpersoners kunnskap og kompetanse på sikt bli unødvendig (Jensen & Potter, 1990, gjengitt etter Nordahl et al., 2005).

1.1.4. Voksenrollen

De voksne må være bevisste sin rolle som delaktig i leken, og ikke alltid bare være observatør. For de voksne i barnehagen er det viktig at de arbeider for å få gode relasjoner med barn fremhever Drugli (2008). For å få gode relasjoner er det av betydning at de voksne søker å finne ut hvem barna er som individer. Dette kan i følge Drugli (2008) gjøres gjennom samarbeid og samtaler med foreldrene. Det er foreldrene som har best kjennskap til sitt barn og er derfor betydningsfulle bidragsytere for barnehagen. Informasjonen kan barnehagen skaffe til veie med for eksempel å få foreldrene til å fylle ut spørreskjema med barnas interesser og annen viktig informasjon før barna begynner i barnehagen. Det kan være om barna har opplevd spesielle ting i livet sitt eller hvilken oppdragelse foreldrene praktiserer. Dette gir barnehagen mulighet til å møte barna med et helhetlig tilbud når de kjenner til barns systemer og hvordan de har det innenfor sitt familiesystem. De voksne kan da lettere forstå barns perspektiver og handlinger. Drugli (2008) påpeker dette som viktig informasjon til de voksne i barnehagen for å være i forkant til å etablere gode relasjoner.

1.1.5. Bekreftelse

Drugli (2008) trekker også frem bekreftelse, anerkjennelse, tillit og lek som viktige momenter for å etablere gode relasjoner til barn. Alle barn har behov for å bli bekreftet med å bli sett, oppmuntret og lagt merke til. Det er viktig å kommentere positivt barns forsøk på å mestre. Dette er bra for selvfølelsen. Det kan i følge Drugli (2008) blant annet gjøres så enkelt som å smile til barna, ha direkte øyenkontakt eller kommentere oppmuntrende de handlinger og forsøk de ser barna gjøre.

1.1.6. Er barnet trist, glad eller sint?

Når voksne leser og ser barns følelser er det i følge Drugli (2008) viktig at de støtter og eventuelt veileder barna i dette. Dette fordi det er med på å lære barn å bli kjent med seg selv og det vil være med på og utvikle barns mulighet til egen relasjonsetablering i fremtiden.

1.1.7. Er barnet stressa?

Comprehensibility, forståelse av sin livssituasjon, *manageability* tro på å løse livets utfordringer og *meaningfulness* finne det meningsfullt å finne løsninger på de utfordringer mennesker møter i livet. Mennesker som har disse tre egenskaper til stede synes å takle motgang bedre. Stressfaktorer ser ut til å bli dempet, lettet eller fjernet (Befring, 2008a; Lassen, 2002).

Voksne som arbeider med barn kan i følge Lassen (2002) ved å bruke denne innfallsvinkelen: støtte barn til å forstå sin situasjon, hjelpe barn til å finne nye strategier og veilede på hvorfor det er viktig å gjøre ting annerledes.

Aron Antonovsky kalte dette livsperspektivet for *salutogenese*; hva bidrar til menneskers helse, helsefrembringende faktorer vektlegges i stedet for "*patogenese*"; hva gjør oss syke (Befring, 2008a; Lassen, 2002, 2008).

1.1.8. Beskyttende faktorer

Noen barn som kommer fra familier med lav økonomisk status, arbeidsledighet, alkoholisme eller psykisk syke foreldre, virker som de greier seg godt likevel. Dette kan skyldes det vi kaller *Beskyttende faktorer*:

familier med sterkt samhold, felles verdier og klare regler og disiplin, men hvor foreldrene også respekterte barnas individualitet.

Barnehagen kan gi alle barn disse beskyttende faktorer.

1.1.9. Hvordan bygge barnets selvfølelse?

Ved å betrakte barn som aktører som er delaktige i sine valg og handlinger, ser man bort fra at barnet blir styrt av atferd og oppvekstvilkår som påført. Dette vil si at barn evner å være delaktig i egen endring og evner å ta egne handlingsvalg. Ressurs- og mestringsperspektivet kan gjennomføres ved tilnærming og bruk av *ressursmodellen* og *empowerment*. Bit for bit.

1.1.10. Øyenkrokpedagogikk

Ved å hele tiden gripe inn og veilede barnet når vi ser at det oppstår en konflikt eller at det oppstår en overgang som ble vanskelig, det kan være en overgangssituasjon eller det og vente på tur som kunne ødelegge en fin lek eller en situasjon. Resultat: Barn opplever mestring i stedet for å mislykkes i lek og samspill situasjoner.

1.1.11. Forebygge atferdsproblemer

Å ivareta resten av barnegruppen i forhold til barn med en problematferd, er viktig. Spesielt opp mot barn som er på "*vippepinnen*" til selv å bli deltagende, og for barn som er utrygge. En hel barnegruppe kan bli påvirket av ett barns atferd. Det er viktig i slike situasjoner å se barnegruppen og gi den anerkjennelse, slik at fokuset ikke blir kun på den som roper høyest.

1.1.12. Bruk av små grupper beskrives som et støttetiltak

I smågrupper får barn som strever en opplevelse av mestring. Noen barn har også behov for å bli skjermet fra store grupper.

1.1.13. Støtte opp om barnas initiativ

Legge til rette for og oppmuntre til at barn hjelper andre barn. Det utvikler empati, relasjonen

mellom barna, samt at hjelperen opplever seg meningsfull.

1.1.14. Stolte motiverte læringstørste barn

Prosjektbasert arbeid ut fra interessen hos barnet, er med på å utvikle motivasjon for læring. De voksnes ansvar i forhold til å arbeide prosjektbasert, er å tilrettelegge for mulighet til disse prosjektene.

1.1.15. Overgang barnehage – skole

Det er viktig at barnehagen har overgangsmøter med skolen for å overbringe vesentlig informasjon om barnet. Både sterke og svake sider må komme fram.

1.2. Begrepsavklaringer

1.2.1. Tidlig innsats

Tidlig innsats betyr at du som ansatt i barnehagen skal sette i gang tiltak for et barn med én gang du er bekymret for ham/henne, enten det er faglig, sosialt, og når som helst i førskoleløpet.

Tidlig innsats defineres som tidlig inngripen i tilknytning til alder og tidlig inngripen i tilknytning til utvikling av en vanske.

Prinsippet om tidlig innsats er konkretisert i Opplæringsloven.

Det viktig at du deler dine bekymringer med en kollega, avdelingsleder, spesialpedagog eller styrer.

Bruk Handlingsveilederen som hjelpemiddel og *vær tro mot modellen* (BTI) i Handlingsveilederen.

Dersom dine bekymringer ikke er borte etter en samtale med en kollega, er det viktig å ta kontakt med foreldrene.

Reflekter med dem om hva du ser er bekymringsfullt og hva som er bra. Er det noen andre som ser det samme, kanskje har de sett noe annet?

Sett straks i gang med å beskrive barnets fungering (pedagogisk rapport). Bruk pedagogisk analysemodell for å få fram ulike sider og bruk skjema for drøfting, kartlegging, iverksetting av tiltak og evaluering i ditt arbeid. Ta i bruk ulike kartleggingsverktøy og sett samtidig i gang med små tiltak for å stimulere til læring kognitivt og sosialt. Følg godt med på om tiltakene du har satt i gang fører til positiv utvikling. Fortsett med tiltakene over et par uker, minimum. Skifter du tiltak for ofte vil dette være som å begynne på nytt. Drøft gjerne med PPT underveis (Tiltakskjedemodellen), enten anonymt, eller få foreldrenes underskrift på at du samarbeider med PPT om å jobbe med tidlig innsats for barnet.

Eksempler på tiltak: Positive aktiviteter med andre, faste rutiner, bruk av piktogrammer på alle rom for å forstå og bli selvhjulpen samt holde fokus på oppgaver, samt at det virker motiverende for læring dersom det er belønningsbilder som ligger innimellom, rollelek med en voksen, øyekrokspedagogikk, innføre gode overganger for all aktivitet, - ha gjerne forberedende samtale med barnet, daglig høytlesning, sang og rytmeleker, markører, oversikter.

Husk: Tiltaket må være individuelt tilpasset.

Forskning viser at tidlig innsats i barnehagen motvirker atferdsproblemer og reduserer frafallet på videregående skole. **Det er større sjans for å lykkes med tidlig innsats dersom alle voksne rundt barnet gjør det samme.**

1.2.2. Tilpasset opplæring

Alle barn skal få tilpasset opplæring. Barnehagen skal sikre at barna får best mulig utbytte av førskoleopplæringen, for eksempel ved hjelp av pedagogiske metoder. Ved å variere mellom ulike miljø, motiverende innlæring, ulike typer opplæringsmateriell, ulike opplæringsformer, ulike typer arbeidsoppgaver, arbeidsmåter, lærestoff, læremidler, organisering, skaper barnehagen et

læringsmiljø som leder læringsprosesser som tar utgangspunkt i de forutsetninger og evner som barnet har. Barnehagen må kontinuerlig vurdere, og om nødvendig variere og endre praksis for å lykkes på best mulig vis.

Hyppig vurdering er viktig forutsetning for å fremme en læring som er tilpasset barnets evner og forutsetninger.

Tilpasset opplæring er ikke en bestemt form for læring eller noe som den voksne utfører. Tilpasset opplæring er det som skjer når alle deltar aktivt og lærer. Det er noe som først og fremst handler om responsen hos dem som skal ha nytte av denne læringen. Faktisk skjer tilpasningen av opplæringen ofte gjennom at barnet selv tilpasser oppgaver og utfordringer slik at de kan ha nytte av dem. En barnehagelærer kan gå på så mange kurs han vil og lære om ulike metoder og teknikker (som sikkert kan hjelpe ham), uten at det vil være noen garanti for at barnet får tilpasset opplæring i barnehagen. Det finnes ikke en oppskrift som kan brukes i alle barnegrupper. Her må den enkelte voksne i samspill med det enkelte barn i nettopp møte med barnet finne ut hva som gir tilpasset læring.

1.2.3. Spesialundervisning

Dersom barnet ikke får et tilfredsstillende utbytte av det ordinære tilpassede opplæringstilbudet, har barnet rett til spesialpedagogisk hjelp. Dette er en mer omfattende form for tilpasset opplæring, og da har barnet et enkeltvedtak.

Enkeltvedtaket tar utgangspunkt i en sakkyndig vurdering som er utarbeidet av PPT. I enkeltvedtaket skal det tydelig komme fram hva slags hjelp barnet får tilbud om. Foreldre skal alltid gi skriftlig samtykke til at det utarbeides sakkyndig vurdering og nytt skriftlig samtykke, samt uttale seg før det blir fattet enkeltvedtak. I vedtaket skal det alltid inneholde et tilbud til foreldrene om foreldrerådgivning knyttet opp mot barnets behov.

Det kan være hensiktsmessig for barnehagen å lage en individuell utviklingsplan for hvordan den spesialpedagogiske hjelpen skal gjennomføres i praksis. Denne vil fungere som et arbeidsverktøy for barnehagen, og som et utgangspunkt for samarbeidet mellom barnehagen, foreldre og eventuelle fagpersoner som er inne i bildet. Sentrale punkter i denne planen kan være:

- Mål og delmål for perioden planen gjelder for, med utgangspunkt i sakkyndig vurdering og sett i lys av rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver
- Hvordan barnehagen skal arbeide for å nå målene
- Hvem som skal gi barnet hjelp
- Når og hvor barnet skal få hjelp

1.2.4. Normalitetsbegrepet

Se: <http://dmmh.no/media/illustrasjonsbilder/kurs-og-konferanser/2014/fagdag-forskolelarere/fagdag-forskolelarere-13-02-14.pdf>

De fleste barn (og voksne) vil til tider være uoppmerksomme, springe, klatre, forlate aktiviteter uferdige, forlate setet sitt når det ikke er forventet. Det er normalt å være i opposisjon dersom den voksne utfordrer på ting barnet ikke mestrer, og dersom barnet vil greie ting selv og ikke får muligheten. La barnet gjøre ting selv straks de har lyst til det, ellers kan barnet utvikle lært hjelpeløshet samt utvikle en vedvarende og stigende opposisjonell væremåte(fighterbarn).

2. Tiltaksmodellen /Førtilmeldingsmodellen

2.1. FASE 1

2.1.1. Når man er bekymret for et barnehagebarn faglig eller sosialt

Foreldrene eller andre som kjenner barnet, for eksempel ansatte i barnehagen eller helsesøster, er bekymret for utviklingen til barnet. Årsaken kan være at barnet ikke utvikler seg slik som man forventer, eller på en annen måte enn andre barn på samme alder.

Årsaker til bekymring kan være at barnet:

- har forsinket språkutvikling eller språkvansker
- har sosiale eller emosjonelle utfordringer
- ikke utvikler motoriske eller kognitive evner som forventet

Dette kan være forhold som gjør at barnet kan ha behov for og rett til spesialpedagogisk hjelp. Vanligvis er ikke PP-tjenesten koblet inn ennå for å vurdere barnets behov, dersom barnehagen innhenter skriftlig tillatelse fra foreldre, kan saken drøftes med PPT. Uten foreldrenes tillatelse, kan saken kun drøftes anonymt.

Hva skjer i FASE1?

- Barnehagepersonalet drøfter sin bekymring med kollegaer
- Dersom bekymringen fortsatt er tilstede etter å ha drøftet med kollegaer og eventuelt PPT anonymt, bringes foreldre inn i prosessen
- Barnehagen bruker *Handlingsveilederen*, pedagogisk analysemodell og pedagogisk rapport som arbeidsdokumenter
- Barnehagen iverksetter tiltak og evaluerer det som fungerer og ikke fungerer og setter inn nye tiltak med delmål etter en stund med utprøving
- Utfylte skjema er barnehagens dokumentasjon over hva som er gjort og hvilket arbeid som er utført av barnehagen. Denne dokumentasjonen vil lette jobben dersom du må ha kontakt med PPT senere.

Hvis det er foreldrene som får mistanke, kan de be kommunen om en sakkyndig vurdering av barnet, eller de kan be kommunen om spesialpedagogisk hjelp. Hvis det er noen andre enn foreldrene, for eksempel ansatte i barnehagen, som melder bekymring til kommunen, må kommunen innhente samtykke fra foreldrene før de kan henvise barnet til en sakkyndig vurdering hos PP-tjenesten.

For mer informasjon om FASE1: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/sarskilte-behov/spesialpedagogisk-hjelp/spesialpedagogisk-hjelp---til-deg-som-er-forelder/>

2.1.2. Pedagogisk analyse

Spørsmålene nedenfor er ment til hjelp for refleksjoner i arbeidet med FASE1 sammen med Handlingsveilederen, iverksetting og evaluering av tiltak, samt TPO

1. Hvordan formulerer barnehagen sin utfordring i opplæringen av barnet slik den har vært?
(situasjonen som ønskes endret)
2. Hvilke forhold i opplæringssituasjonen – relasjoner, omgivelser, ressurser, metodikk, organisering, osv. – kan ha betydning for utfordringen? (kontekstfaktorer)
3. Hvordan beskriver barnet sitt strev - situasjonen sett med barnets øyne? (aktørperspektivet)
4. Hvilke risikofaktorer og beskyttelsesfaktorer i og rundt barnet er det enighet om?
(individperspektivet)
5. Prioriterte opprettholdende faktorer for den problemstillingen som barnehagen har satt inn tiltak mot?
6. A) Hvilke tiltak er gjennomført? B) Er tiltakene gjennomført *slik de var planlagt?* (!!)
7. Tiltak som har virket – og hvordan
8. Tiltak som ikke har virket – og hvorfor

Skjema for drøfting, kartlegging, iverksettelse og evaluering av ulike tiltak. FASE 1	Barnets navn: Født:
Kartlegging	Hva, hvilke(oppsummering)
Problembeskrivelse Hva er barnets styrke? Hva er barnets vansker?	
Observasjon/kartlegging/screening: <u>Eks.</u> Askeladden Alle med Norsk Fonemtest Artikulasjonsprøve B Danseskjema Språk 5-6 Trog Tras ASEBA Brief 5-15 MIO Portage	
Konklusjon:	
Tiltak:	
Startdato:	
Evaluering:	
Evalueringsdato:	
Tiltak:	
Startdato:	
Evaluering:	
Evalueringsdato	

2.2. FASE 2

2.2.1. Saken løftes inn i FFB

Dersom tiltakene ikke gir fremgang/bedring bør saken løftes inn i FFB. Foreldre må ha gitt sitt samtykke til dette, eventuelt kan saken drøftes anonymt.

Hva skjer i fase 2?

- Barnehagelærer informerer om saken i FFB
- Barnehagelærer har med notater hun har gjort seg under pedagogisk analyse, skjema for drøfting, iverksetting og evaluering av tiltak, kartlegginger og det hun har ført inn i pedagogisk analyse
- Det vurderes om det er hensiktsmessig at PPT går inn med veiledning av barnehagen
- Det vurderes om PPT skal inn i barnehagen for observasjoner
- PPT i samspill med de andre i FFB og den aktuelle barnehagen vurderer om det er behov for ytterligere undersøkelser.

2.3. FASE 3

2.3.1. Barnehagen sender henvisning til PPT

Når barnehagen eller foresatte mener at barnet, til tross for at ulike tiltak er prøvd ut, ikke vil kunne få et tilfredsstillende utbytte, skal styrer sende en formell henvisning til PP-tjenesten. PP-tjenesten skal da foreta en sakkyndig vurdering av barnets behov.

Når barnehagen sender henvisning til PP-tjenesten skal det legges ved en beskrivelse av barnets fungering. Dette gjøres i skjema *Pedagogisk rapport*. Før saken henvises til PP-tjenesten, skal det også foreligge et skriftlig samtykke fra foreldre.

Hva skjer i fase 3?

- Barnehagelærer legger ved barnehagens pedagogiske kartlegging på bakgrunn av det arbeidet hun har gjort i fase 1.
- Styrer sørger for at all nødvendig kartlegging jf fase 1 følger saken.
- Styrer sørger for at henvisningsskjema til PPT fylles ut.
- Barnehagen oversender saken til PP-tjenesten for sakkyndig vurdering.

Grunnlaget for tilmeldingen til PP-tjenesten skal være skriftliggjort i vedlagte skjema. Dette for å gi innsikt i barnets bakgrunnshistorie, beskrivelse av barnehagens kartlegging, iverksatte tiltak for å tilpasse opplæringen og evaluering av disse, samt barnets faglige og sosiale fungering.

2.3.2. Pedagogisk rapport - vedlegg ved henvisning til PPT**Unntatt offentlighet**

Offentlighetslovens § 13 jfr. fvl. § 13 første ledd nr.

Rapporten gjelder for:	
Etternavn:	Fornavn:
Fylt ut av:	Dato:
Navn på barnehage/skole:	Avdeling/Trinn:
Grunnbemanningsstyringsressurs:	Antall barn på avdelingen/i klassen:

Barnets/elevens trivsel i skolen/barnehagen:

Hva motiveres barnet/eleven av:

Barnets/elevens interesser:

Barnets/elevens sterke sider:

Forhold som kan hemme normalutvikling	Beskrivelse
Syn	
Hørsel	
Språk	
Sykdom	
Diagnose	
Fysiske handikap	
Annet	

Barnets/elevens utvikling	Beskrivelse
Sosial utvikling	
Motorisk utvikling	
Språklig utvikling	
Lekeferdigheter	

Samhandling med andre barn/elever	
Samhandling med voksne	
Konsentrasjon	
Faglig utvikling norsk	
Faglig utvikling matematikk	
Faglig utvikling øvrige fag	
Annet	

Utprøvde tiltak innenfor det ordinære barnehagetilbudet/opplæringstilbudet (jf. Lov om barnehager § 19 a) og jfr. Oppl.l.§ 5-4)	Virkning/effekt/utvikling etter tiltak:	Periode for utprøving:
Ansvarlig voksen for utarbeiding av utprøvde tiltak:		

Barnehagens vurdering av barnets utbytte av det ordinære barnehagetilbudet:
Barnehagens vurdering av hva som kan føre til at barnet utvikler seg i takt med sine evner og forutsetninger:

Skolens vurdering av elevens utbytte av det ordinære opplæringstilbudet:

(Elevens mestring av de fem grunnleggende ferdighetene. Fastsett av Kunnskapsdepartementet 11.januar 2012: Digitale ferdigheter, muntlige ferdigheter, å kunne lese, å kunne regne, å kunne skrive som grunnleggende ferdighet. Hvilken måloppnåelse har eleven sett i forhold til kompetansemålene i læreplanen?)

Skolens vurdering av hva som skal til for at eleven skal utvikle seg i takt med sine evner og forutsetninger:

(Behov for avvik fra læreplanen? Realistiske opplæringsmål, innhold og arbeidsmåte)

Skolens forutsetninger for å kunne gi tilpasset opplæring:

(Tilgang på læremidler, pedagogisk personell, lærer/pedagogdekning, grupper, leksehjelp, samarbeid med hjem m.m)

Henvisningen er drøftet med følgende kontaktperson i PPT:

NB: Foresatte skal ha kopi av pedagogisk rapport

2.3.3. Veiledning for utarbeiding av pedagogisk rapport

Pedagogisk rapport skal alltid vedlegges ved en henvisning til PPT

Rapporten skal inneholde følgende opplysninger og skal i forkant av henvisning være forelagt foresatte/verge eller elev som har fylt 15 år:

Punktene i pedagogisk rapport er utarbeidet med utgangspunkt i «Pedagogisk analyse», og ivaretar punktene:

Informasjon om barnet/eleven, beskrivelse av nåværende pedagogiske tilbud/undervisning og analyse av den, utvikling og gjennomføring av strategier og tiltak, samt evaluering av disse.

Bakgrunnsinformasjon:

Barnets barnehagehistorie/ utviklingshistorie, utfordringer og forhold av særlig betydning for læringsutbytte.

Elevens skolehistorie/utviklingshistorie, problembeskrivelse, forhold av særlig betydning for opplæringen.

Barnets/elevens/ferdigheter, kunnskaper og utviklingsmuligheter (både det barnet/eleven mestrer og ikke mestrer, skal beskrives): Interesser (**på skolen, i barnehagen**), språklig, faglig (i fag og deler av fag), sosialt, trivsel/motivasjon og læringsstrategier, evne til å jobbe målrettet i ulike opplæringssituasjoner.

Undersøkelser og vurderinger:

Kartleggingsprøver, observasjon, uttalelse fra barnehagelærer/faglærer/rådgiver eller andre vurderinger.

Tiltak som er utprøvd i forkant av henvisningen:

Hva slags tiltak og hvor lenge. Organisering av tiltak og resultat.

Opplæringsstedets forutsetning for å kunne gi tilpasset opplæring:

Læremidler, pedagogisk personell, lærer/ pedagogdekning, grupper, leksehjelp og samarbeid skole/hjem.

Elevens utbytte av opplæringstilbudet:

Elevens mestring av de fem grunnleggende ferdighetene. Hvilken måloppnåelse har eleven sett i forhold til kompetansemålene i læreplanen (lav/middels/høy)?

Lærernes vurdering av behov for avvik fra læreplanen:

Realistiske opplæringsmål, innhold og arbeidsmåte.

Drangedal kommune 26.mars 2018

3. Henvisning til Pedagogisk-psykologisk tjeneste

Personalia**Foresatte/verge (fylles ut hvis personen oppdraget gjelder er under 15 år eller har oppnevnt verge)**

Etternavn:	Fornavn:	Fødselsnr:	Mobilnr:
Kjønn:	Adresse, postnr. og poststed:		
Navn på skole/barnehage:		Årstrinn/gruppe:	
Behov for tolk: ☐ Ja ☐ Nei	Morsmål:	Opprinnelsesland, språk:	

Foresatte/verge (fylles ut hvis personen oppdraget gjelder er under 15 år eller har oppnevnt verge)

Etternavn:	Fornavn:	Mobilnr:
Adresse:		Telefonnr:
☐ Far ☐ Mor ☐ Verge ☐ Annet (beskriv):		
Behov for tolk: ☐ Ja ☐ Nei		Hvis ja, hvilket språk:

Henvisningsgrunn

--

Det ønskes bistand fra PPT

Henvisningen gjelder (sett kryss)

- ☐ Utredning av behov for spesialundervisning/spesialpedagogisk hjelp
- ☐ Kurs/veiledning/konsultasjon til pedagogisk personale/systemarbeid
- ☐ Logopedvurdering/trening
- ☐ Annet (spesifiser):

FFB/RessursteamEr saken drøftet med FFB/Ressursteam ved barnehagen/skolen: ☐ Ja ☐ Nei

Hvis nei, begrunn:

Samarbeidsinstanser (hvilke, dersom andre hjelpeinstanser er inne, eks. BUP, helsesøster, barnevern, lege)

Dersom oppdraget gjelder veiledning/konsultasjon til pedagogisk personale/systemarbeid og ikke individsaker

(eks. gruppemiljø, samtalegruppe e.l.) Legg ved konkret beskrivelse av oppdraget

Årstrinn/gruppe:

Kontaktperson:

Følgende dokumentasjon/opplysninger følger vedlagt: (skolens-/barnehagens egen kartlegging)

Pedagogisk rapport **skal** følge henvisningen. (Se veiledning for utarbeiding av pedagogisk rapport)

Henvisende barnehage/skole:

Skole/barnehage:

Kontaktperson:

Telefon:

Når er det best å få tak i kontaktpersonen: Dag/klokkeslett:

Adresse:

Postnummer:

Underskrift fra skole/barnehage:

Sted/dato:

Underskrift av leder ved henvisende instans:

Foresatt/elev samtykker i henvisning til Pedagogisk-psykologisk tjeneste:

Sted/dato:

Sted/dato:

Underskrift

Underskrift

Må underskrives av foresatt når barn eller elev er under 15 år eller av verge hvor dette er oppnevnt

Samtykkeerklæring	
Jeg/vi samtykker også i at PPT kan innhente taushetsbelagte opplysninger fra/eller samarbeide med følgende instanser:	
☐ Ja ☐ Nei	Hvis ja, kryss av for hvilke instanser nedenfor
☐ Helsetjenesten ☐ Sosialtjenesten ☐ Barnehage ☐ Barne-/ungdoms eller voksenpsykiatri ☐ Barneverntjenesten ☐ Andre (spesifiser)	
Sted/dato:	Sted/dato:
Underskrift:	Underskrift:

Dette samtykke kan endres eller trekkes tilbake ved skriftlig henvendelse til PPT.

3.1. RETT HJELP TIL RETT TID

Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) er hjemlet i Lov om barnehager og opplæringsloven, og er en frivillig hjelpetjeneste.

Lov om barnehager § 19 a): *Barn under opplæringspliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp dersom de har særlige behov for det. Dette gjelder uavhengig av om de går i barnehage. §19 d) Før kommunen eller fylkeskommunen fattar vedtak om spesialpedagogisk hjelp, skal det foreligge en sakkyndig vurdering av om barnet har særlige behov for spesialpedagogisk hjelp.*

Opplæringsloven § 5-6 som sier at *Kvar kommune og kvar fylkeskommune skal ha ein pedagogisk-psykologisk teneste. Den pedagogisk-psykologiske tenesta i ein kommune kan organiserast i samarbeid med andre kommunar eller med fylkeskommunen. Tenesta skal hjelpe skolen i arbeidet med kompetanseutvikling og orginasjonsutvikling for å leggje opplæringa betre til rette for elevar med særlege behov.*

Den pedagogisk-psykologiske tenesta skal sørge for at det blir utarbeidd sakkunning vurdering der lova krev det. Departementet kan gi foreskrifter om dei andre oppgåvene til tenesta.

PPT er sakkyndig instans og skal sørge for at det blir utarbeidet sakkyndig vurdering der opplæringsloven krever det.

- Henvisning til PPT sendes til *PPT Drangedal kommune, Postmottak, Gudbrandsvei 7, 3750 Drangedal.*
- Alle skal få skriftlig tilbakemelding innen 3 uker etter at PPT har mottatt henvisning.
- Dersom PPT avviser en henvisning på grunnlag av at henvisningsgrunnen ligger utenfor PPT ansvarsområde, gis det skriftlig tilbakemelding med begrunnelse.
- For alle henvisninger oppnevnes det en kontaktperson.
- En henvisning som angir en navngitt bruker, behandles konfidensielt etter forvaltningslovens og eventuelle særlovers bestemmelser om taushetsplikt.

Drangedal 26.mars 2018

4. Observasjon i barnehagen

Gode forslag til skjema: <http://ndla.no/nb/node/2090>

4.1. Løpende protokoll

Dette ligner mye på loggbok, men her er det sjelden man observerer mer enn noen få barn, gjerne bare ett. Løpende protokoll regnes av mange som en krevende form for observasjon. Det er vanlig å bestemme seg for et område man skal observere, for eksempel et barns grovmotorikk. Du observerer nøyaktig det barnet gjør, ofte bare i to til tre minutter om gangen., for eksempel hvert 10.minutt.

Be om eget skjema fra PPT.

4.2. Dagbok

Dagboken brukes til å skrive ned det som har skjedd i løpet av en dag. Det er lurt å bestemme på forhånd hva man skal observere, men du kan også notere ned det du mener er viktig. Dagboksnotat brukes ofte som forberedelse til foreldresamtaler og andre samtaler om et barn.

4.3. Loggbok

Denne kan brukes til å observere enkeltbarn eller grupper med barn. Det kan være en kladdebok der personalet fortløpende noterer ned det som skjer. Det kan også være en perm med et skilleark for hvert barn. Av og til velger man å observere fritt, men ofte kan det være lurt å avgrense observasjonen til bestemte områder. Dersom flere personer skal notere i samme loggbok, må man bli enig om oppbevaring og koding, slik at boken ikke blir liggende tilgjengelig for andre enn dem som jobber i institusjonen.

4.4. Aktivitets-skjema

Dette er en metode som egner seg når vi ønsker å finne ut hvor ofte et barn skifter fra en aktivitet til en annen. Gjør vi mange slike observasjoner av det samme barnet i en periode, får vi også et inntrykk av hva barnet liker å holde på med.

En annen måte å bruke aktivitetsskjema på, er ved å lage et skjema som registrerer hvor mange barn som deltar i ulike aktiviteter. Dette kan være et viktig redskap når du skal planlegge aktiviteter for barn.

Det finnes en mengde ulike aktivitetsskjema, fra de helt enkle der du bare krysser av, til mer avanserte.

4.5. Sosiometri

Sosiometri er en observasjonsmetode som kan brukes for å undersøke forholdet mellom flere personer i en gruppe. Du kan også registrere hvem som tar kontakt med hverandre uten å bruke ord. For eksempel kan du se om det er barn som ikke blir inkludert i gruppa, altså som ingen kontakter eller snakker til.

5. Screening og testing av barnehagebarn

5.1. Alle med Observasjonssirkel. Observasjon av sosial atferd. Dekker områdene lek, trivsel, språkutvikling, hverdagsaktiviteter, sosio-emosjonell og sansemotorisk utvikling.	1-6 år	Alle
5.2. Askeladden Screening. Ved bruk av konkrete i en pose vurderes barnets evne til objektbenevning, artikkelasjon, fargekunnskap, setningskonstruksjon, taktil formoppfatning og visuelt- og auditivt korttidsminne.	2-6 år	Normert for Majoritets-språklige barn
5.3. Barnets språkhistorie Spørreskjema til bruk i foreldresamtale for å kartlegge barnets bruk av morsmål.	Alle	Minoritets-språklige barn
5.4. Bo Ege Test. Enkel standardisert språktest. Måler et utsnitt av barns begrepsapparat, med overbegreper og underbegreper.	3-8 år	Normert for Majoritets-språklige
5.5. Lær meg norsk før skolestart Observasjonsverktøy. Mappebasert kartlegging som følger barnet over en periode. Dekker 6 områder ved språkkompetansen. Områdene er språkbruk, samtale, lesestund/samtale om tekst og bilde på norsk og på morsmål, barnets spontane fortellinger på norsk og på morsmål, lesing og skriving på norsk og på morsmål.	5-6 år	Minoritets-språklige barn
5.6. Nya Sit Språkforståelsestest. Barnet får se tre bilder om gangen, der bildene skiller seg fra hverandre på grammatisk sett vesentlige punkter. Barnet skal peke på det bildet som best passer med det utsagnet testleder sier. Sier noe om barnets evne til å forstå og oppfatte grammatiske nyanser.	3-7 år	Normert for Majoritets-språklige barn
5.7. SATS Kartleggingskjema. Verktøy som kartlegger sentrale begreper som klær, mat, kropp, hus, leker, verb, farger, preposisjoner, skole og dyr.	2 år	Normert for majoritets-språklige barn
5.8. Språk 5-6 Screeningtest. For vurdering av språkvansker. Består av tre delprøver: Setningsminne, Ordspenn og Begreper	5-6 år	Normert for majoritets-språklige barn
5.9. TRAS Observasjonssirkel. Observasjon av barns språk i daglig samspill. Brukes for å sikre at barn følger aldersadekvat språkutvikling. Observasjonsområder er samspill, kommunikasjon, oppmerksomhet, språkforståelse, språklig bevissthet, uttale, ordproduksjon og setningsproduksjon	2-5 år	Alle
5.10. Trondhjemsmateriellet Kartleggingsprøve for minoritetsspråklige elever. Skal kartlegge barnets ferdigheter	5 år	Minoritets-språklige barn

i norsk ved skolestart. Tenkt som en veileder for å avgjøre om barnet har behov for særskilt opplæring iht § 2-8.		
5.11. Portage Materialet er et hjelpemiddel tenkt for å hjelpe barn med spesielle behov og deres familier. Opplegget skal tilpasses barnet og familien - ikke omvendt.	0-6 år	Ved spesielle behov
5.12. Å by barnet opp til dans(Danseskjema) Observasjonsskjema. Observasjon av tidlig språklig engasjerbarhet, språklig engasjement og fysisk aktivitetsnivå. Skal skape refleksjon over den voksnes rolle i samspillet med barnet. Normert.	1-6 år	Alle

6. Atferd

6.1. I hjem og barnehage

6.2. Risikofaktorer hos barn i alderen 2 – 6 år.

- Hyperaktiv
- Fryktløs atferd/spenningssøkende
- Lav interesse for omgivelsene sine reaksjoner på egne handlinger
- Høy impulsivitet
- Følger sjelden beskjeder/er ulydig
- Forsinket språkutvikling
- Vanskelig temperament
- Oppmerksomhetssvikt
- Hyppige sinnetokter
- Uvanlig trassig
- Liten evne til å leke for seg selv
- Viser liten grad av tilknytningsatferd, søker sjelden nærhet der andre barn søker trøst og omsorg fra voksne

6.3. Hva fører til bedre atferd?

- Positiv involvering mellom foreldre og barn
- Oppmuntring og belønning av positiv atferd
- Tilsyn
- Problemløsning

6.4. Prinsipper i samarbeidet med foreldrene

- Ressursfokus
- Kartleggingssamtaler og systematisk observasjon av samspill
- Målrettet og helhetlig
- Trening av foreldreferdigheter ved rollespill
- Mentalisering- barneperspektivet
- Prosessferdigheter - samarbeidsallianse
- Systematisk, hjemmeoppgaver
- ICDP sensitiviserings-prinsipper, se <https://www.bufdir.no/foreldrehverdag/>

7. Kartlegging i barnehagen

Kartleggingsprosedyre – enkel funksjonell atferds vurdering ; **ABC – sekvens**

- Hva skjer **før** problemet oppstår (A)?
- Hva **gjør** barnet (B)?
- Hva **skjer etterpå** (C)?

Eksempel

A Situasjon	B Atferd	C Respons
Garderobe Klærne ligger utover benken Lise slenger Stines klær på gulvet	Stine dytter Lise Stine roper høyt at Lise er slem	Assistent kommer inn i garderoben og spør: Hva foregår det her?
Viktige spørsmål for å kartlegge atferd I hvilke situasjoner er det barnet strever? Hva oppnår barnet med den negative atferden? Hvilken positiv atferd kan erstatte den negative atferden?		
Tiltak på generelt versus individuelt nivå Om det generelle miljøet er preget av uforutsigbarhet og utydelighet, er det vanskelig å lykkes med tiltak på individuelt nivå. Hvis flere barn står for negativ atferd, er det ofte en indikator på at det må jobbes på generelt nivå først. Arbeid på generelt nivå gjør det lettere å lykkes med tiltak på individuelt nivå . Det kan jobbes med individuelt nivå og generelt nivå samtidig eller hver for seg.		
Å gi gode beskjeder til hele gruppen Få oppmerksomhet fra hele barnegruppa samtidig Bruk gjerne et oppmerksomhetssignal Bruk prinsippene for gode beskjeder: • Konkret • Enkle ord • Vennlig, men bestemt • Si hva barnet skal gjøre • Følg opp med ros		
Oppmerksomhetssignal Ved konsekvent å bruke et oppmerksomhetssignal lærer barnegruppen at det er forventet at man • Viser respekt når noen snakker • At en skal stoppe med det en gjør • Skal være stille • Fokuserer på den som snakker • Hører etter		

Oppmerksomhetssignal må være lett å høre/se for alle

- Et verbalt tegn
- En bjelle
- En tromme
- En klapperytme
- Lys e.l.

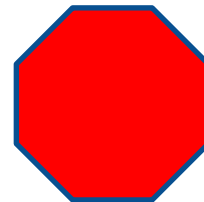
Styrt bruk av oppmerksomhet

- Dess mer oppmerksomhet mot positiv atferd, dess mer får vi av den
- Viktig at de voksne retter oppmerksomhet mot positiv atferd i barnehagen, og roser denne, samtidig som de ignorerer negativ atferd

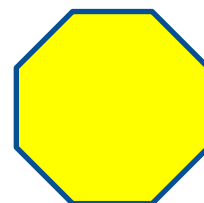
8. Figurer til hjelp til selvregulering

8.1. farge-signaler og handlingshjulet

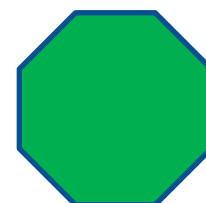
Rødt lys: Stopp og ro ned

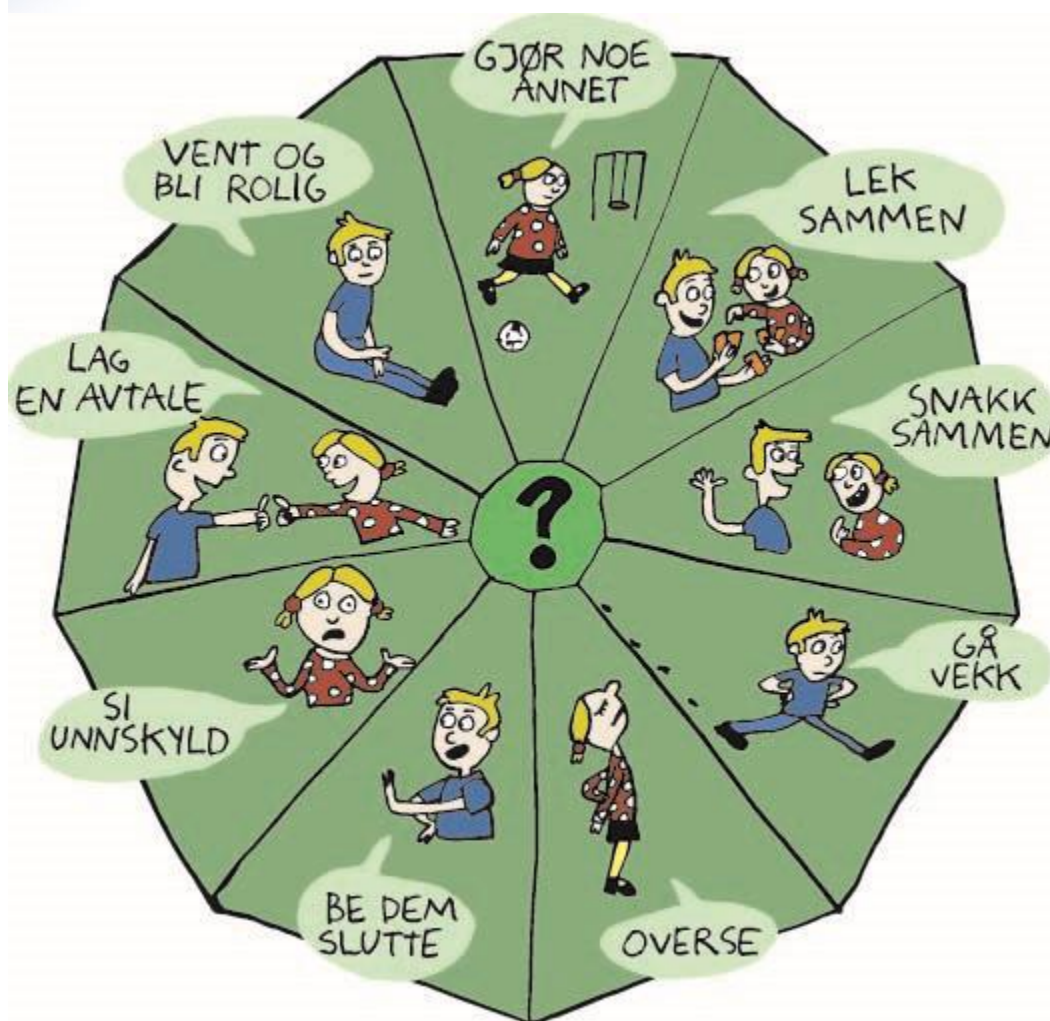

Gult lys: Ta pause og tenk

Grønt lys: Planlegg

PPT gir veiledning/kurs ved behov ☺